

Utbildningsutskottets yttrande**1976/77: 2 y**

över vissa delar av propositionen 1976/77: 150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1977/78, m. m. (kompletteringsproposition) jämte motioner

Till finansutskottet

I propositionen 1976/77: 150 har regeringen förelagt riksdagen förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1977/78, m. m. Finansutskottet har genom beslut den 6 maj 1977

dels berett utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över de delar av bilaga 2, avsnittet 2 Besparingsåtgärder rörande statsbudgeten m. m., som hänför sig till utbildningsutskottets beredningsområde samt eventuella motionsyrkanden i anslutning härtill,

dels hemställt om utbildningsutskottets yttrande i vad avser bilaga 5, punkterna 1—3, jämte eventuella motionsyrkanden i anslutning härtill.

Motionerna

1976/77: 1642 av herr Norrby m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att den planerade idrottshallen vid gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm uppförs enligt tidigare uppgjorda planer i enlighet med vad som anförts i motionen,

1976/77: 1648 av herr Alsén, m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar uttala att idrottshallsbygget vid gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm skall genomföras i enlighet med tidigare fattat beslut samt att erforderliga medel för ändamålet anvisas under utbildningsdepartementets huvudtitel, anslaget Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde,

1976/77: 1649 av herr Nilsson i Norrköping (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om de icke-laborativa institutionerna vid universitetet i Linköping,

1976/77: 1651 av fru Gradin m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag att senarelägga den planerade om- och nybyggnaden inom Frescatiområdet för universitetet i Stockholm,

1976/77: 1653 av herr Alenmyr m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag att till Bidrag till byggnadsarbeten inom skol-

väsendet m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 222 000 000 kr.,

1976/77: 1669 av fröken Hörnlén m. fl. (fp, c, m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att den planerade idrottshallen vid gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm bör prioriteras i förhållande till andra byggnadsobjekt.

Utskottet

Med anledning av propositionen 1976/77: 150 i nu ifrågavarande delar och motionerna 1976/77: 1642, 1976/77: 1648, 1976/77: 1649, 1976/77: 1651, 1976/77: 1653 och 1976/77: 1669 vill utskottet anföra följande.

I propositionen 1976/77: 79 om anslag för budgetåret 1977/78 till byggnadsarbeten m. m. inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde har i *investeringsplanen för utbildning och forskning* tagits upp bl. a. om- och tillbyggnad av restaurang m. m. inom Frescatiområdet, nybyggnad av idrottshall m. m. för gymnastiklärarutbildning i Stockholm, nybyggnad för icke-laborativa institutioner vid universitetet i Linköping samt om- och tillbyggnad av kemibygnad vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

Sedermera har regeringen i propositionen 1976/77: 150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1977/78, m. m. anmält att byggestarten för fyra nämnda objekt kommer att senareläggas. Någon ändring i fråga om medelsanvisningen under byggnadsanslaget föreslås emellertid inte. Effekten för budgetåret 1977/78 beräknas dock till sammanlagt 30 milj. kr. för fyra nämnda projekt.

Vad först beträffar universitetet i Stockholm fick byggnadsstyrelsen i juni månad 1976 i uppdrag att fortsätta projekteringen av ombyggnad av den nuvarande restaurangen Lantis och nybyggnad av det s. k. Allhuset med lokaler för bokhandel, kårservice, kafé och godscentral. Byggnadsobjektet omfattar sammanlagt ca 5 000 m² rumsarea och har kostnadsberäknats till 26,7 milj. kr. (prisläget den 1 april 1976). I propositionen 1976/77: 79 har byggestarten angivits till februari månad 1978.

I motionen 1976/77: 1651 har framförts yrkande av innebörd att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna att ombyggnaden och nybyggnaden inom Frescatiområdet bör fullföljas enligt den i propositionen 1976/77: 79 förutsatta tidplanen. En senareläggning skulle enligt motionärernas mening innebära allvarliga problem för universitetets verksamhet, för miljön i Frescati samt för universitetets anställda och studerande. I motionen påpekas att ifrågavarande byggnadsprojekt av samarbetsnämnden för lokal- och utrustningsprogramkommittéerna för universitet och högskolor sedan ett antal år bedömts vara det mest angelägna av samtliga aktuella byggen inom universitets- och högskolesektorn.

Utskottet är ense med motionärerna om att ifrågavarande byggnadsobjekt inom Frescatiområdet bör genomföras så snart som möjligt. Som framgår av vad utskottet nyss anfört har objektet länge varit aktuellt, och med tanke på såväl de studerande som de anställda är det angeläget att det snart kan förverkligas. Med hänsyn till det ekonomiska läget vill utskottet emellertid inte motsätta sig att objektet senareläggs. Utskottet utgår från att regeringen följer ärendet med uppmärksamhet och utan något riksdagens särskilda uttalande föranstaltar om byggstart så snart det ur olika synvinklar är lämpligt och möjligt. Med det anförda avstyrker utbildningsutskottet för sin del motionen 1976/77: 1651.

På grundval av år 1974 och år 1976 meddelade uppdrag har byggnadsstyrelsen i januari månad år 1977 för regeringen redovisat systemhandlingar för nybyggnad av idrottshall m. m. vid gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm (GIH). Nybyggnaden omfattar ca 2 000 m² rumsarea. I samband med nybyggnaden planeras en ombyggnad för omklädningsrum m. m. i anslutande byggnad. I propositionen 1976/77: 79 anges kostnaderna till 9,1 milj. kr. (prisläget den 1 april 1976) och byggstarten till november månad 1977.

Den i propositionen 1976/77: 150 redovisade senareläggningen av idrottshallen vid GIH kommenteras i motionerna 1976/77: 1642 och 1976/77: 1648. Båda motionerna utmynnar i yrkanden om att den i propositionen 1976/77: 79 förutsatta byggnadsplanen skall fullföljas. Byggnadsobjektet behandlas också i motionen 1976/77: 1669, i vilken påpekas att det måste vara möjligt att genomföra de i och för sig motiverade besparingsåtgärderna på annat sätt än genom senareläggning av idrottshallen. I motionerna framhålls att lokaler och undervisningsmateriel måste fylla rimliga krav om utbildningen av gymnastiklärare och idrottlärare skall vara meningsfull. I motionerna redovisas anmärkningar mot det nuvarande provisoriet — ett plasttält — och motionärerna är ense om att idrottshallen inte rimligen kan senareläggas.

För att utbildningen vid GIH skall kunna bedrivas på ett fullgott sätt fordras tillgång till en idrottshall. Högskolan har enligt utskottets bedömning under en redan alltför lång tid varit nödsakad att acceptera ett provisorium. Idrottshallen vid GIH bör enligt utskottets mening prioriteras i förhållande till övriga tre ifrågavarande byggnadsprojekt inom högskoleområdet så att byggstart om möjligt kan ske enligt den i propositionen 1976/77: 79 redovisade tidplanen. Utbildningsutskottet anser att riksdagen med anledning av motionerna 1976/77: 1642, 1976/77: 1648 och 1976/77: 1669 som sin mening bör ge denna uppfattning till känna för regeringen.

För universitetets i Linköping räkning skall på Vallaområdet ske nybyggnad för icke-laborativa institutioner samt bibliotek. Byggnadsstyrelsen har i december 1976 redovisat systemhandlingar för nybyggnaden, som enligt dessa omfattar 6 870 m² rumsarea. Byggnadsstyrelsen

har beräknat kostnaderna för nybyggnaden till 22,9 milj. kr. (prisläget den 1 april 1976) och för tillhörande försörjningsåtgärder till 1,8 milj. kr. I propositionen 1976/77: 79 har byggstarten angivits till augusti månad 1977.

Enligt motionen 1976/77: 1649 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att byggstarten för nybyggnaden i Linköping bör ske som planerat. Motionären påpekar att ett uppskov innebär en förlängning av dåliga arbetsmiljöförhållanden för delar av högskoleverksamheten i Linköping. Vidare framhålls i motionen att moderna undervisningsmetoder endast delvis kan tillämpas i de förhryrda lokaler som skall ersättas genom nybyggnaden.

Utbildningsutskottet inser att det är angeläget att nybyggnaden i Linköping uppförs men är för sin del inte berett tillstyrka bifall till motionsyrkandet.

Vad slutligen beträffar om- och tillbyggnad av kemibygnad vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg har byggnadsstyrelsen i januari månad 1977 redovisat systemhandlingar för objektet. Kostnaderna har beräknats till 6,3 milj. kr., varav 900 000 kr. avser fastighetsunderhåll. I investeringsplanen för utbildning och forskning har förts upp en kostnadsram av 5,4 milj. kr. I propositionen 1976/77: 79 har byggstarten angetts till juni månad 1977.

Vad som i propositionen 1976/77: 150 anförts i fråga om senareläggning av detta byggnadsobjekt har inte gett utbildningsutskottet anledning till särskilt uttalande.

Med anledning av propositionen 1973: 77 angående skolväsendets organisation i glesbygd m. m. har riksdagen beslutat att en alternativ organisationsmodell av gymnasieskolan för ett elevunderlag om ca 300 16-åringar skall utprövas, s. k. *särskild samordnad gymnasieskola* (UbU 1973: 29, rskr 1973: 243). Organisationsmodellen skall enligt ett tidigare regeringsbeslut utvärderas år 1979. Av propositionen 1976/77: 150 (bilaga 2 s. 12) framgår att skolöverstyrelsen fått i uppdrag att komma in med förslag om allmän övergång till s. k. särskild samordnad gymnasieskola i de gymnasierregioner som har mindre än 500 16-åringar. Utbildningsutskottet förutsätter att den komplettering av försöksplanen som skall ske blir av sådan art att nuvarande utbildningsmöjligheter i berörda gymnasierregioner inte försämras. Förslag till kompletterad timplan samt om vilka gymnasierregioner som skall komma i fråga bör enligt utbildningsutskottets uppfattning redovisas för riksdagen innan beslut i ärendet fattas. Riksdagen bör som sin mening ge denna uppfattning till känna för regeringen.

Under anslagsrubriken D 32. *Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.* föreslås dels att investeringsramen för skolbyggnader skall sänkas med 60 milj. kr. från i budgetpropositionen angivet belopp om 660 milj. kr., dels att till Bidrag till byggnadsarbeten inom skolvä-

sendet m. m. för budgetåret 1977/78 skall anvisas ett förslagsanslag av 222 000 000 kr. Investeringsramen avses alltså bli bestämd till 600 milj. kr. för nästa budgetår.

Utskottet erinrar om att riksdagen tidigare under våren (prop. 1976/77: 100 bil. 12 s. 340—346, UbU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 159) dels beslutat om ett förslagsanslag av 232 milj. kr. för budgetåret 1977/78 till Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m., dels hemmyndigat regeringen att anpassa den i budgetpropositionen föreslagna investeringsramen om 660 milj. kr. till det av skolöverstyrelsen redovisade behovet, dvs. 750 milj. kr.

I motionen 1976/77: 1653 yrkas avslag på propositionen 1976/77: 150 i vad den gäller anslag till Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. Motionärerna önskar att riksdagens tidigare beslut i ärendet skall stå fast.

Utskottet, som är medvetet om behovet av ytterligare skolbyggande de närmaste åren, delar föredragande statsrådets uppfattning att vissa byggnadsinvesteringar inom skolväsendet bör kunna senareläggas. Förslaget i propositionen får ses som ett led i ett allmänt åtstramningsprogram. Med hänvisning till det statsfinansiella läget anser utskottet att motionen 1976/77: 1653 inte bör bifallas.

Under anslagsrubriken F 5. *Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m.* föreslås dels att kommuner som varaktigt har kommunal vuxenutbildning om lägst 25 poäng skall vara skyldiga att senast den 1 juli 1978 inrätta en eller flera särskilda skolenheter för kommunal vuxenutbildning, dels att i sådan kommun senast vid nämnda tidpunkt all kommunal vuxenutbildning skall hänföras till sådan särskild enhet. Enligt vad utskottet erfarit är avsikten med förslaget bl. a. att elever i viss kurs inom kommunal vuxenutbildning så långt detta är möjligt skall föras till en och samma utbildningsenhet inom kommunen så att antalet parallellkurser med lågt deltagarantal begränsas.

Utbildningsutskottet har inte något att erinra mot förslaget om skyldighet för kommun att inrätta särskild skolenhet för kommunal vuxenutbildning. Denna skyldighet bör — på grund av poängsystemets intervaller i vad gäller kommunal vuxenutbildning — inträda när den kommunala vuxenutbildningen i kommunen beräknas uppgå till lägst 25,5 poäng. Enligt utskottets mening bör dispens från denna skyldighet kunna medges om kommunen kan åberopa särskilda skäl härför, t. ex. att avsedda besparingseffekter ej uppnås.

Enligt förordningen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning får kommun anordna vuxenutbildning i form av kurser och i vissa fall som studiecirkel. Den senare anordningen kan tillämpas när det är fråga om sådan utbildningsverksamhet på det hemtekniska området som har samma karaktär som studiecirkel och när verksamheten i fråga inte tillgodoses av studieförbunden. Enligt kompletteringspropo-

sitionen finns det numera inte behov av att anordna utbildning inom kommunal vuxenutbildning enligt de statsbidragsbestämmelser som gäller för studiecirkel. Denna möjlighet föreslås därför upphöra genom ändring i vuxenutbildningsförordningen.

Folkbildningsutredningen har i uppdrag att föreslå regler för gränsdragning mellan kommunal vuxenutbildning och studieförbund och att utreda om annan organisation än studieförbund skall kunna få statsbidrag för studiecirkel. Även om det i en sådan situation hade varit naturligt att avvakta utredningsförslaget, vill utskottet inte motsätta sig att vuxenutbildningsförordningen tillfälligtvis ändras på sätt som förordats. Slutlig ställning till frågan om kommun i vissa fall skall kunna svara för studiecirkel bör emellertid tas vid behandlingen av folkbildningsutredningens förslag.

Under anslagsrubriken F 6. *Bidrag till studiecirkelverksamhet* föreslås att 16 § i förordningen (1963: 463) om statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet skall upphävas. Enligt denna utgår statsbidrag även för studiecirkel som anordnas av annan än lokalavdelning eller annat lokalt organ av studieförbund. Som skäl för ändringen anförs bl. a. att skolöverstyrelsens personalresurser inte är anpassade för handläggning av denna typ av ärenden. Utskottet har intet att erinra mot att paragrafen i fråga nu upphävs men vill tillägga att frågan om s. k. fristående studiecirkel bör kunna prövas på nytt om det vid beredningen av folkbildningsutredningens förslag visar sig föreligga behov av att i vissa fall anordna sådana cirklar.

Stockholm den 24 maj 1977

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Larsson i Staffanstorp (c), Nordstrandh (m), Jönsson i Arlöv (s), fröken Hörlén (fp), herrar Gustafsson i Barkarby (s), Karlsson i Mariefred (c), fru Hjelm-Wallén (s), herrar Strindberg (m), Sundgren (s), fröken Rogestam (c), herrar Hagberg i Örebro (s), Ullenhag (fp), Bengtsson i Hamneda (c) och fru Stålberg (s).

Avvikande meningar

1. beträffande *senareläggning av om- och tillbyggnad av restaurang m. m. inom Frescatiområdet* av herr Gustafsson i Barkarby (s) som anser att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar "Utskottet är" och slutar "motionen 1976/77: 1651" bort ha följande lydelse:

Skälet till att samarbetsnämnden för lokal- och utrustningsprogram-

kommittéerna för universitet och högskolor ända sedan budgetåret 1972/73 placerat om- och nybyggnaden vid Frescati som nummer ett är givetvis de synnerligen dåliga lokalförhållandena på universitetsområdet, bl. a. i vad avser lokaler för matservering. Här, på en arbetsplats för 10 000—12 000 personer, för övrigt en av de större i hela Stockholm, finns endast matserveringsplats för maximalt 1 500 personer. Därtill kommer att dessa platser inryms i ett provisorium med en ytterst dålig miljö för såväl restaurangpersonal som gäster. Att nu skjuta upp restaurangbygget innebär att provisoriet måste repareras till kostnader som väsentligt överstiger normala underhållskostnader. Detta kan knappast vara samhällsekonomiskt försvarbart.

Förutom restaurangen skulle i den planerade byggnationen i Frescati inrymmas lokaler för bank, post, godsmottagning, bokhandel och information.

Mot bakgrund av det nu anförda anser utskottet att riksdagen med anledning av motionen 1976/77: 1651 som sin mening bör ge regeringen till känna att om- och nybyggnaden inom Frescatiområdet bör fullföljas enligt tidplanen i propositionen 1976/77: 79.

2. beträffande förslagsanslaget *Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.* av herrar Alemyr, Jönsson i Arlöv, Gustafsson i Barkarby, fru Hjelm-Wallén, herrar Sundgren, Hagberg i Örebro och fru Ståhlberg (samtliga s) som anser att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar "Utskottet, som" och slutar "bör bifallas" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av riksdagens enhälliga beslut och uttalande är det anmärkningsvärt att regeringen nu föreslår att investeringsramen skall sänkas från 660 till 600 milj. kr. och att anslaget skall reduceras med 10 milj. kr. En minskning av investeringsramen kommer att få mycket allvarliga konsekvenser. Med stöd av vad utbildningsutskottet (UbU 1976/77: 18) tidigare har anförts och med hänvisning till riksdagens enhälliga beslut anser utbildningsutskottet att riksdagen bör bifalla motionen 1976/77: 1653 och alltså avslå regeringens förslag om en minskning av dels investeringsramen, dels anslaget för budgetåret 1977/78. Vid bifall härtill bör den av riksdagen tidigare beslutade medelsanvisningen inte ändras och tidigare bemyndigande till regeringen att anpassa investeringsramen till det av skolöverstyrelsen redovisade behovet, 750 milj. kr., ligga fast.

Särskilt yttrande

beträffande *fristående studiecirklar* (bil. 5, punkt F 6) av herr Karlsson i Mariefred (c):

De möjligheter som finns att minska den administrativa bördan vid

statsbidragsgivning bör givetvis också iakttagas när det gäller studiecirkelverksamhet. Huruvida detta kan ske genom att t. v. indraga den nuvarande möjligheten till statsbidrag till s. k. fria studiecirkel och helt kanalisera verksamheten genom studieförbunden synes mig dock något oklart. Frågan måste också ses mot bakgrunden av profileringen hos studieförbunden och folkbildningsutredningens uppdrag att pröva om i fortsättningen bidrag för studiecirkelverksamhet skall kunna utgå även till annan organisation än studieförbunden. Jag erinrar om att under årens lopp olika synpunkter gjort sig gällande i denna fråga.